

YHDISTYS- OIKEUS

Heikki Halila – Lauri Tarasti

ALMA TALENT ■ Helsinki 2017

Tilaa Yhdistysoikeus-kirja Alma Talent Shopista: shop.almatalent.fi

Viides, uudistettu painos

Copyright © 2017 Alma Talent Oy sekä Heikki Halila ja Lauri Tarasti
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

Kansi: Outi Pallari
Sivunvalmistus: NotePad

ISBN 978-952-14-3150-0
ISBN 978-952-14-3151-7 (verkkokirja)

BALTOprint
Liettua 2017

Palaute kirjasta: protoimitus.almamedia.fi

Sisällys

Ensimmäisen painoksen esipuhe.....	V
Viidennen painoksen esipuhe	VI
Lyhenteet	XXVII
JOHDANTO-OSA	1
1 YHDISTYSTOIMINNAN JA -LAINSÄÄDÄNNÖN HISTORIAA	3
2 NYKYISEN YHDISTYSLAIN SÄÄTÄMINEN JA LAIN OSITTAISMUUTOKSET.....	6
3 YHDISTYSOIKEUDEN LÄHTEISTÄ	11
3.1 Yleistä	11
3.2 Yhdistyslaki ja sen esityöt	12
3.3 Tuomioistuinratkaisut	13
3.4 Viranomaiskäytäntö yhdistysrekisterissä	14
3.5 Yhdistyskäytäntö	15
3.6 Oikeustiede ja yhdistysoikeus.....	16
4 YHDISTYSTOIMINNAN MUODOISTA JA LEVINNEISYYDESTÄ.....	18
4.1 Yleistä	18
4.2 Rekisteröidyt ja rekisteröimättömät yhdistykset.....	21
4.3 Rekisteröityjen yhdistysten jaottelua	24
4.4 Yhdistysten erilaisia järjestörakenteita.....	26
4.5 Liittomuotoisesta yhdistyksestä ja erityisesti kiinteästä liitosta.....	30

5	YHDISTYMISVAPAAUS SUOMEN OIKEUDESSA	34
5.1	Yhdistymisvapaus perusoikeutena	34
5.1.1	Yhdistymisvapaussäännösten kehitys.....	34
5.1.2	Positiivinen yhdistymisvapaus	37
5.1.3	Negatiivinen yhdistymisvapaus	40
5.1.4	Yhdistysautonomia	42
5.1.5	Ammatillinen järjestäytymisvapaus	44
5.1.6	Yhdistymisvapauden suojasta ja rajoituksista.....	46
5.1.7	Yhdistymisvapauden rikosoikeudellinen suoja.....	51
5.2	Kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä poikkeusolot..	52
5.2.1	Euroopan ihmisoikeussopimus.....	52
5.2.2	Muista kansainvälisistä sopimuksista.....	54
5.2.3	Poikkeaminen perusoikeuksista poikkeusoloissa....	56
	KOMMENTAARIO	59
	YHDISTYSLAKI 503/1989	61
	1 LUKU. YLEISIÄ SÄÄNNÖSIÄ	61
1 §	SOVELTAMISALA	61
1	Suhde yhdistymisvapauteen.....	61
2	Aatteellinen tarkoitus	62
3	Toiminnan yhteisyysvaatimus.....	64
4	Yhdistyksen tarkoituksen lainmukaisuus	65
5	Yhdistyksen tarkoituksen hyvien tapojen mukaisuus	66
2 §	SOVELTAMISALAN RAJOITUKSET	69
1	Pykälän tarkoituksesta.....	70
2	Taloudelliset yhdistykset ja aatteellisen yhdistyksen liiketoiminta	70
2.1	Yleistä taloudellisista yhdistyksistä	70
2.2	Osuuskunnat	71
2.3	Muut lailla säännellyt taloudelliset yhdistykset kuin osuuskunnat	72
2.4	Lailla sääntelemättömät taloudelliset yhdistykset...	72
2.6	Taloudellisen ja aatteellisen yhdistyksen tunnusmerkistövertailua	74
2.6.1	Varainhankinta ja varainjako sekä jäsenpalvelut ja -edut.....	74
2.6.2	Esimerkkejä rajanvedosta.....	80
3	Lainsäädäntötoimin järjestetyt yhdistykset	84
4	Uskonnolliset yhdyskunnat	88

3 §	KIELLETYT YHDISTYKSET	90
4 §	LUVANVARAISET YHDISTYKSET	93
5 §	TALOUDELLINEN TOIMINTA	95
6 §	REKISTERÖINNIN OIKEUSVAIKUTUKSET	98
	1 Säätelyn lähtökohtia.....	98
	2 Yhdistyksen oikeuskelpoisuuden sisältö.....	100
	3 Vastuu yhdistyksen velvoitteista ja rangaistusvastuu.....	100
2 LUKU. YHDISTYKSEN PERUSTAMINEN		103
7 §	PERUSTAMISKIRJA	103
	1 Yhdistyksen perustamista koskevia yleisiä periaatteita.....	103
	2 Perustamiskirja.....	104
	3 Perustamiskokous.....	105
	4 Perustajan ikärajavaatimus.....	106
8 §	SÄÄNNÖT	107
	1 Sääntöjä koskevia yleisiä seikkoja.....	108
	1.1 Sääntöjen alasta ja sitovuudesta.....	108
	1.2 Sääntöjen vähimmäisisältö.....	111
	1.3 Vapaaehtoiset sääntömääräykset.....	111
	1.4 Sääntöjen soviteltavuudesta.....	115
	1.5 Hyvän hallinnon periaatteet (corporate governance)	117
	2 Sääntöjen pakollisia määräyksiä koskevat vaatimukset.....	118
	2.1 Yhdistyksen nimi (8 §:n 1 kohta).....	118
	2.2 Yhdistyksen kotipaikka (8 §:n 2 kohta).....	119
	2.3 Yhdistyksen tarkoitus ja toimintamuodot (8 §:n 3 kohta)	120
	2.4 Yhdistykselle suoritettavat maksut (8 §:n 4 kohta)	124
	2.4.1 Maksuvelvollisuudesta määrääminen	124
	2.4.2 Erilaiset maksut.....	126
	2.4.3 Maksujen porrastaminen	128
	2.4.4 Maksujen periminen ja tulouttaminen	130
	2.5 Yhdistyksen hallitus, tilintarkastajat ja toiminnantarkastajat (8 §:n 5 kohta)	132
	2.6 Yhdistyksen tilikausi (8 §:n 6 kohta).....	135

2.7	Ajankohdat hallituksen, tilintarkastajien ja toiminnantarkastajien valitsemiselle, tilinpäätöksen vahvistamiselle ja vastuuvapaudesta päättämiseksi (8 §:n 7 kohta)	136
2.8	Yhdistyksen kokouksen koollekutsuminen (8 §:n 8 kohta)	138
2.9	Purkautuneen tai lakkautetun yhdistyksen varojen käyttäminen (8 §:n 9 kohta)	141
9 §	KAKSIKIELISYYS, YHDISTYKSEN NIMI	143
1	Kaksikielisenä rekisteröitävä yhdistys.....	143
2	Kaksikielinen yhdistyksen nimi	146
3	Vieraskielinen yhdistyksen nimi	146
4	Vieras kieli yhdistyksen toiminnassa.....	147
3 LUKU. JÄSENYYS	149
10 § JÄSENET	149
1	Jäsenkelpoisuutta koskevat lain periaatteet	149
2	Yksityiset henkilöt yhdistyksen jäseninä	151
2.1	Ikää koskevat vaatimukset.....	151
2.2	Jäsenyyden periytyvyys.....	154
2.3	Vajaavaltaiseksi julistetut.....	154
2.4	Toiminimenhaltija yhdistyksen jäsenenä	155
3	Yhteisö ja säätiö yhdistyksen jäsenenä.....	155
3.1	Oikeushenkilötyyppejä ja oikeuskelpoisuusedellytys.....	155
3.2	Säätiöt yhdistyksen jäseninä.....	157
3.3	Yksityisoikeudelliset yhteisöt yhdistyksen jäseninä	157
3.4	Julkisyhteisöt yhdistyksen jäseninä.....	159
4	Jäsenten lukumäärää koskeva vaatimus.....	159
5	Varsinaiset ja muut jäsenet yhdistyksessä	161
5.1	Jäsentyyppit.....	161
5.2	Jäsenyyden pysyvyys	162
6	Valtiolliset yhdistykset.....	163
6.1	Käsité	163
6.2	Jäsenkunnan rajoitukset.....	164
MILLOIN YHDISTYKSEEN SOVELLETAAN SUOMEN YHDISTYSOIKEUTTA?	166
JÄSENTEN OIKEUKSISTA JA VELVOLLISUUKSISTA YHDISTYKSISSÄ		169

11 §	JÄSENLUETTELO	172
1	Jäsenluettelo ja sen pitäminen	172
2	Jäsenluetteloon merkittävät tiedot	175
3	Jäsenen oikeus saada tietoja jäsenluettelosta.....	177
4	Jäsenluettelotietojen käyttäminen ja luovuttaminen sivullisille	178
5	Viranomaisten oikeus saada tietoja yhdistyksen jäsenluettelosta.....	183
6	Luettelon pitäminen yhdistyksen potentiaalisista jäsenistä	185
12 §	JÄSENEKSI LIITTYMINEN	185
1	Kysymyksenasettelu	185
2	Liittymisaikomusta koskeva tahdonilmaisu	186
2.1	Liittymistahto ja tahdonilmaisun muoto.....	186
2.2	E erityisiä sääntömääräyksiä.....	188
3	Jäsenyyden hyväksyminen	189
3.1	Toimivaltainen orgaani	189
3.2	Merkintä jäsenluetteloon ja virheen korjautuminen.....	190
3.3	Päätöksenteko liitoissa	191
3.4	Jäsenedellytyksiä koskevat sääntömääräykset	191
	YHDISTYKSEN JÄSENYYPDEN PÄÄTTYMISEN TAPAUKSIA	196
13 §	YHDISTYKSESTÄ EROAMINEN	198
1	Eroamisoikeuden sisältö	198
2	Eroamisen tavat.....	200
3	Eroamisen ajankohta.....	204
14 §	YHDISTYKSESTÄ EROTTAMINEN	208
1	Erottamista koskevia yleisiä periaatteita	208
1.1	Erottaminen yhdistyksen ja jäsenen kannalta	208
1.2	Jäsenten yhdenvertaisuus erottamisen kannalta	209
1.3	Laista ja säännöistä johtuvat erottamisperusteet	211
1.4	Erotettavana oleva yksityinen henkilö ja yhteisö.....	214
1.5	Vahingonkorvaus erottamisen johdosta.....	215
2	Jäsenvelvoitteiden laiminlyöminen erottamisperusteena ...	216
2.1	Eri tasoilla määräytyneet jäsenvelvoitteet.....	216
2.2	Jäsenmaksun laiminlyöminen erottamisperusteena	218
2.3	Muun velvoitteen kuin maksuvelvoitteen laiminlyöminen erottamisperusteena.....	219

3	Yhdistystä huomattavasti vahingoittava toiminta	
	erottamisperusteena	220
3.1	Yleisiä näkökohtia.....	220
3.2	Vahingoittamista koskevia näkökohtia	221
3.3	Oppositio toiminta sekä liittyminen kilpailevaan	
	yhdistykseen ja toiminta siinä	223
3.3.1	Hallituksen esityksen arviointia.....	223
3.3.2	Kilpailevassa järjestössä toimiminen	224
3.3.3	Oppositio toiminta	225
3.3.4	Osallistuminen työtaisteluihin ja	
	mielenilmaisuihin.....	230
3.3.5	Muu yhdistyksen vahingoittaminen.....	231
4	Laissa tai säännöissä määrättyjen jäsenedellytysten	
	menettäminen.....	231
4.1	Jäsenkelpoisuuden menettäminen.....	231
4.2	Yhdistyksen lain säännösten tai sääntöjen	
	määräysten vastaisesti otetut	233
5	Jäsenyyden pysyvyys sääntöjen jäsenyyksiperusteita	
	muutettaessa	234
JÄSENOIKEUKSIEN RAJOITTAMINEN JA KURINPITOTOIMET		235
1	Yleisiä periaatteita	235
1.1	Millaisia jäsenyyteen kohdistuvia sanktioita	
	yhdistyksissä voi olla?.....	235
1.2	Kurinpitotoimien määräämisen perusteet.....	237
1.3	Kurinpitotoimet tuomioistuimessa ja Urheilun	
	oikeusturvalautakunnassa.....	240
2	Erityisiä kurinpitotoimia ja jäsenyyteen kohdistuvia	
	sanktioita	242
2.1	Määräaikainen erottaminen	242
2.2	Rahasakko	243
2.3	Jäsenen varoittaminen ja huomauttaminen	244
2.4	Jäsenen hallinnoimisoikeuksien kaventaminen.....	245
2.5	Jäsenpalvelujen ja yleisten jäsenoikeuksien	
	epääminen	246
15 §	EROTTAMISMENETTELY.....	247
1	Yleistä	247
2	Toimivaltajako erottamisessa	248
3	Erottamispäätöksen perusteleminen	252
4	Erottamisen ilmoittaminen jäsenelle.....	253
5	Esteellisyys erottamisasiassa	254
6	Tilaisuuden varaaminen tulla kuulluksi erottamisesta.....	255
7	Erottamisasian mainitseminen kokouskutsussa.....	257

8	Erottamisen ajankohta	258
9	Hallituksen tekemän erottamispäätöksen saattaminen yhdistyksen kokouksen ratkaistavaksi	259
10	Jäsenen katsominen yhdistyksestä eronneeksi	261
4 LUKU. PÄÄTÖSVALTA		263
16 §	PÄÄTÖSVALLAN KÄYTTÄJÄT	263
1	Päätösvallan sisältö	263
2	Päätösvallan käyttö.....	265
3	Päätösvallan käyttäjien toimivaltuuksien jako	269
4	Toimivaltajaosta liittosuhteissa	272
17 §	JÄSENTEN PÄÄTÖSVALTA	275
1	Yhdistyksen kokous.....	276
2	Etäosallistuminen kokoukseen	279
2.1	Yleensä	279
2.2	Postitse	282
2.3	Teknisen apuvälineen avulla.....	283
3	Päätösvallan käyttö ilman kokousta.....	290
3.1	Jäsenäänestys ja sen menettelymuodot	290
3.2	Jäsenäänestykseen otettavat asiat ja jäsenäänestyksen toimittaminen	293
3.3	Yksimielinen päätös	296
18 §	VALTUUTETTUJEN PÄÄTÖSVALTA.....	297
1	Yleistä	297
2	Valtuutettujen lukumäärä tai sen määräytymistapa.....	298
3	Valtuutettujen valitsemistapa.....	299
4	Kiintiöinti	301
4.1	Kiintiöinnin perusteet.....	301
4.2	Ehdokkaiden asettaminen kiintiöissä	303
4.3	Valtuutettujen vaalista.....	305
5	Valtuutettujen toimikausi ja täydentäminen	307
5.1	Toimikausi.....	307
5.2	Valtuutetun eroaminen ja erottaminen.....	308
5.3	Täydentäminen ja varajäsenet	310
6	Valtuutettujen tehtävät.....	311
7	Päätösvallan käyttö valtuutettujen kokouksessa	312
19 §	LIITTOÄÄNESTYS.....	313
1	Liittoäänestys	314
1.1	Liittoäänestyksen käsite ja käyttö	314

1.2	Liittoäänestykseen otettavat asiat	315
1.3	Liittoäänestyksen toimittaminen.....	316
2	Päätösvallan käytön jako liitoissa.....	317
5 LUKU. PÄÄTÖKSENTEKO.....		319
20 §	YHDISTYKSEN KOKOUS.....	319
1	Yhdistyksen sääntömääräisten kokousten pitäminen	320
2	Yhdistyksen ylimääräinen kokous.....	321
2.1	Lain pääsääntö	321
2.2	Ylimääräistä kokousta koskevat sääntömääräykset	324
3	Kokouksen koollekutsumista koskevan vaatimuksen muoto	326
4	Kokouksen alkutoimet	328
4.1	Kokouksen avaaminen	328
4.2	Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus	329
4.3	Kokousvirkeilijöiden valinta.....	331
4.4	Esityslista ja työjärjestys	331
4.5	Laillisuuden epäminen ja puheenjohtajan vaihtaminen.....	332
4.6	Kokousedustajien toteaminen	334
5	Kokouksen keskeyttäminen ja jatkokokous	335
6	Kokouksen kulusta.....	337
7	Etäosallistumisen vaikutus kokouksen johtamiseen	339
21 §	VALTUUTETTUJEN KOKOUS	341
22 §	MUUN PÄÄTÖKSENTEON JÄRJESTÄMINEN	344
23 §	KOKOUKSESSA PÄÄTETTÄVÄT ASIAT.....	346
1	Toimivaltaajan perusteita	347
2	Yhdistyksen sääntöjen muuttaminen sekä äänestys- ja vaalijärjestystä koskevat päätökset.....	349
3	Päätös omaisuuden luovuttamisesta ja luottosopimukset ..	349
4	Hallituksen jäsenten, tilintarkastajien ja toiminnantarkastajien valitseminen ja erottaminen.....	355
5	Tilinpäätöksen vahvistaminen ja vastuuvapauden myöntäminen.....	356
6	Yhdistyksen purkaminen.....	356

24 §	KOKOUSKUTSU	357
1	Lainkohdan ydinsisältö	357
2	Kokouksen ajan ja paikan mainitseminen.....	358
3	Asiakysymysten mainitseminen kokouskutsussa	359
4	Asioiden yksilöiminen kokouskutsussa	361
5	Säännöissä määrätyt kokouskutsuvaatimukset	363
6	Jäsenen aloiteoikeus	364
7	Etäosallistumisen vaikutus kokouskutsuun	365
8	Kokouskutsuvirheiden vaikutus.....	366
25 §	JÄSENEEN ÄÄNIOIKEUS	366
1	Lähtökohtia	366
2	Äänioikeus, puheoikeus ja läsnäolo-oikeus	367
3	Äänivaltaisen jäsenen vähimmäisikä	368
4	Äänioikeuden perusteet.....	370
5	Äänioikeuden epääminen	371
6	Äänimäärien porrastaminen	373
7	Äänimäärien varioiminen	376
8	Osallistuminen kokoukseen asiamiehen tai edustajan välityksellä.....	378
	8.1 Yleisiä kysymyksiä.....	378
	8.2 Henkilöjäsenyhdistyksissä tyypillisiä tilanteita.....	379
	8.3 Yhteisön edustaminen ja liittojen erityistilanteita ..	380
	8.3.1 Lakimääräinen edustaja ja valtuutettu.....	380
	8.3.2 Liittokokousedustajien valitseminen.....	381
	8.4 Avustajan käyttäminen.....	383
26 §	ESTEELLISYYS YHDISTYKSEN KOKOUKSESSA	383
1	Esteellisyden yleiset perusteet	384
2	Jäsenen henkilökohtainen esteellisyys	385
3	Henkilökohtaisen esteellisyden vaikutus	387
4	Toimiasemasta johtuva esteellisyys.....	388
5	Esteellisen asiamies ja edustaja.....	389
6	Esteellisyysäännösten soveltaminen erilaisissa päätöksentekotilanteissa	389
27 §	PÄÄTÖKSENTEKOJÄRJESTYS	391
1	Yleistä	392
2	Päätökseen vaadittava enemmistö ja sen selvittäminen	393
	2.1 Äänestysjärjestys ja päätökseen vaadittava enemmistö	393
	2.2 Äänestystapa	396
	2.3 Tasatulos.....	398

3	Määräenemmistöä vaativat päätökset.....	399
3.1	Yleiset periaatteet.....	399
3.2	Yhdistyksen purkaminen ja sen omaisuuden pääosan luovuttaminen	401
3.3	Sääntöjen muuttaminen yleensä.....	403
3.3.1	Tavallinen sääntömuutos	403
3.3.2	Sääntömuutos, johon riittää yli puolet annetuista äänistä	404
4	Sääntöjen muuttaminen, jos se loukkaa jäsenen erityistä etua tai olennaisesti yhdenvertaisuutta.....	406
5	Sääntömuutoksesta liitossa	408
28 §	VAALIT	410
1	Yleisiä kysymyksiä.....	410
2	Vaalitavat	411
3	Enemmistö- vai suhteellinen vaali	413
4	Oikeus asettaa ehdokkaita	417
29 §	VAALIEN TOIMITTAMINEN	419
1	Enemmistövaalin toimittaminen	420
2	Suhteellisen vaalin toimittaminen	422
2.1	Vaalitapa yhdistyksen vapaassa harkinnassa	422
2.2	Pitkien listojen suhteellinen vaali	424
2.3	Henkilökohtainen suhteellinen listavaali.....	425
2.4	Henkilökohtainen suhteellinen vaali	426
2.5	Suhteellisuuteen vaikuttavia tekijöitä	428
3	Avoin vai suljettu vaali ja tasatuloksen ratkaiseminen	430
30 §	ÄÄNESTYS- JA VAALIJÄRJESTYS	431
1	Käyttöala ja hyväksyminen	431
2	Äänestys- ja vaalijärjestyksen lakisäätteiset ja muut määräykset	433
3	Sisältö	435
4	Esimerkkejä sisällöstä	436
31 §	PÖYTÄKIRJAN LAATIMINEN	443
1	Yleistä	443
2	Pöytäkirja kokouksesta.....	444
2.1	Laatiminen	444
2.2	Tarkastaminen	447
3	Pöytäkirja käytettäessä päätösvaltaa ilman kokousta	449
3.1	Laatiminen	449
3.2	Tarkastaminen	450
4	Pöytäkirjan julkisuus.....	451

PÄÄTÖSTEN PÄTEMÄTTÖMYYYTÄ KOSKEVIA PERUSKYSYMYKSIÄ	453
1 Jäsenten oikeussuojaan liittyviä yleisiä kysymyksiä.....	453
2 Päätöksen pätemättömyyden sääntelyn perusteet.....	454
3 Mitkä päätökset voivat olla pätemättömiä	456
32 § PÄÄTÖKSEN MOITTEENVARAISUUS	457
1 Moitteenvaraisuuden sisältöä koskevia kysymyksiä	457
1.1 Moitteenvaraisuuden ja mitättömyyden rajasta	457
1.2 Virheen olennaisuutta ja vaikutuksia koskevia vaatimuksia.....	458
1.3 Sääntömuutokset ja sääntöjen tarkoituksen vastaiset päätökset	461
1.4 Muut menettelyvirheitä koskevat normilähteet	462
1.5 Toimenpiteet, jotka koskevat oikeutta osallistua kokoukseen ja äänioikeuden käyttämistä.....	463
1.6 Muut kokousmenettelyvirheet	469
1.7 Oikeustoimiopillinen pätemättömyys	470
1.8 Päätöksen sisältövirheet	471
2 Päätöksen moittimista koskeva menettely.....	472
2.1 Keillä on oikeus nostaa moitekanne tuomioistuimessa	472
2.2 Moiteoikeuden säilyttäminen.....	474
2.3 Moiteoikeudenkäyntiä koskevia vaatimuksia.....	476
33 § PÄÄTÖKSEN MITÄTTÖMYYS	477
1 Mitättömyyden lajit	478
1.1 Typologian perusteista	478
1.2 Sivullisen oikeutta loukkaava päätös.....	478
1.3 Jäsenelle vakuutettua erityistä etua vähentävä päätös	479
1.4 Jäsenen yhdenvertaisuutta olennaisesti loukkaava päätös	480
1.5 Toimivaltajaon vastaisesti tehdyt päätökset.....	485
1.6 Olemattomat päätökset.....	486
1.7 Julkisoikeudellisten säännösten vastaiset päätökset	486
2 Mitättömyyden oikeusvaikutuksia.....	487
34 § TÄYTÄNTÖÖNPANOKIELTO	488

6 LUKU. YHDISTYKSEN HALLINTO	493
35 § HALLITUS	493
1 Yleistä	493
2 Hallituksen jäsenen lakimääräiset kelpoisuusehdot	494
3 Hallituksen valintaa koskevia määräyksiä	496
4 Hallituksen jäsenen asemasta.....	501
4.1 Jäsenyyden alkaminen ja päättyminen.....	501
4.2 Hallituksen jäsenen toiminta	503
4.3 Hallituksen jäsenen tiedonsaanti.....	505
4.4 Hallituksen varajäsenet	506
5 Hallitus yhdistyksen organisaatiossa	506
6 Hallituksen tehtävistä.....	509
7 Hallitus yhdistyksen edustajana.....	516
8 Hallituksen sisäinen toiminta.....	519
8.1 Yleisiä kokousmenettelykysymyksiä	519
8.2 Vaihtoehtoiset päätöksentekomuodot	522
36 § YHDISTYKSEN NIMENKIRJOITTAJAT	524
1 Nimenkirjoitusoikeuden perusteet	524
2 Hallituksen puheenjohtajan nimenkirjoitusoikeus.....	526
3 Muut nimenkirjoittajat	527
4 Nimenkirjoitusoikeuden rajoitukset	529
5 Nimenkirjoituksen sisältö.....	531
6 Yhdistyksen passiivinen edustaminen	531
VALIOKUNNAT, TOIMIHENKILÖT JA VIRKAILIJAT	
YHDISTYSORGANISAATIOSSA	532
1 Toimivalta.....	532
1.1 Valiokunnat	532
1.2 Johtava toimihenkilö	535
1.3 Muut toimihenkilöt.....	538
1.4 Jaostojen toimihenkilöt.....	539
2 Edustusvalta.....	540
37 § ESTEELLISYYS	543
1 Soveltamisala.....	543
2 Milloin esteellisyys syntyy?	544
3 Esteellisyyden toteaminen ja vaikutukset	546
38 § TILINTARKASTUS	547
1 Legaalinormit yhdistyksen kirjanpidosta ja tilintarkastuksesta.....	547

2	Kirjanpito tilintarkastuksen pohjana	549
3	Tilinpäätös ja toimintakertomus	551
4	Tilintarkastajien valinta ja kelpoisuusehdot	554
	4.1 Valinta	554
	4.2 Kelpoisuusvaatimukset.....	554
	4.3 Esteellisyys ja riippumattomuus	557
	4.4 Aluehallintoviraston määräämä tilintarkastaja	558
5	Tilintarkastuksen suorittaminen.....	559
6	Tilintarkastuslausumat	562
7	Tilintarkastajan palkkio.....	563
8	Tilintarkastajan vahingonkorvausvelvollisuus	564
38 a § TOIMINNANTARKASTUS.....		567
1	Toiminnantarkastusinstituution synty	568
2	Toiminnantarkastajien valinta	570
3	Toiminnantarkastajien kelpoisuusvaatimukset.....	571
4	Toiminnantarkastajan tehtävän suorittaminen.....	573
5	Toiminnantarkastuskertomus	576
6	Toiminnantarkastajan palkkio	577
39 § VAHINGONKORVAUSVELVOLLISUUS		578
1	Vahingonkorvausvelvolliset yhdistystoiminnassa	578
	1.1 Vahingonkorvaus- ja rangaistusvastuu	578
	1.2 Yhdistys korvausvelvollisena	580
	1.3 Hallituksen jäsen ja toimihenkilö korvausvelvollisena	581
	1.3.1 Korvausvelvollisuus yhdistykselle.....	581
	1.3.2 Korvausvastuu jäseniä ja ulkopuolisia kohtaan	582
	1.4 Yhdistyksen työntekijä korvausvelvollisena	585
	1.5 Yhdistyksen jäsenet korvausvelvollisina	587
	1.6 Yhdistyksen valtuutetut korvausvelvollisina	587
	1.7 Tilintarkastaja korvausvelvollisena	588
	1.8 Toiminnantarkastaja korvausvelvollisena.....	588
2	Korvausvastuun yleisiä määrätymisperusteita.....	589
	2.1 Tahallinen tai tuottamuksellinen menettely vastuun perustana	589
	2.2 Vastuuta poistavia seikkoja.....	595
	2.3 Korvausvelvollisuuden sovittelu.....	596
	2.4 Korvausvastuun jakautuminen usean kesken.....	598
	2.5 Korvausvastuun toteuttaminen	599
	2.6 Vastuuvakuutus	600

7 LUKU. PURKAUTUMINEN	602
PURKAUTUMINEN JA YHDISTYKSEN MUU PURKAMINEN	602
YHDISTYSTEN YHDISTÄMISESTÄ ELI FUUSIOSTA.....	604
40 § YHDISTYKSEN PÄÄTÖKSEEN PERUSTUVA SELVITYSMENETTELY	609
1 Rekisteröidyn yhdistyksen purkautumispäätöksestä.....	610
2 Selvitysmiehet	612
3 Selvitystoimet.....	614
4 Varojen käyttö purkautumisessa	616
5 Loppuselvitys ja yhdistyksen purkaminen.....	617
41 § TOIMINTANSA LOPETTANEEN YHDISTYKSEN MÄÄRÄÄMINEN PURETTAVAKSI	621
41 a § YHDISTYKSEN PURKAMINEN JA POISTAMINEN REKISTERISTÄ VIRANOMAISEN ALOITTEESTA.....	625
1 Yleistä	626
2 Rekisteristä poistamisen toteuttaminen	627
3 Rekisteristä poistaminen hallituksen puheenjohtajan puuttuessa.....	629
41 b § REKISTERISTÄ POISTAMISEN OIKEUSVAIKUTUKSET	631
42 § SELVITYSTOIMIEN MOITTIMINEN.....	634
8 LUKU. YHDISTYKSEN LAKKAUTTAMINEN	636
YHDISTYSTEN VALVONTA	636
1 Yleistä hallinnollisesta valvonnasta	636
2 Yhdistysten verotuksesta.....	637
3 Julkisten avustusten käytön valvonta	641
43 § LAKKAUTTAMINEN JA VAROITUS.....	642
1 Yleistä	642
2 Lakkauttamisen perusteet.....	643
3 Kanneoikeus	646
4 Oikeudenkäynnistä	647
5 Varoitus	648

6	Lakkauttamisesta ja varoituksesta liittomuotoisissa yhdistyksissä.....	649
7	Varojen menettäminen valtiolle.....	651
44 §	VÄLIAIKAINEN TOIMINTAKIELTO	652
1	Väliaikainen toimintakielto lakkauttamisoikeudenkäynnissä.....	652
2	Väliaikainen toimintakielto ennen lakkauttamisasian vireilletuloa	653
3	Yhteisiä säännöksiä.....	655
45 §	TOIMINNAN LOPETTAMINEN JA SELVITYSMIEHET	656
1	Toiminnan lopettaminen	656
2	Uskotut miehet ja selvitysmiehet.....	658
46 §	LAILLINEN TUOMIOISTUIN	660
9 LUKU. YHDISTYSREKISTERIIN MERKITSEMINEN		661
YHDISTYSREKISTERI		661
47 §	VIRANOMAISET	663
1	Patentti- ja rekisterihallitus ja yhdistysrekisteri	663
2	Yhdistysrekisterin julkisuus ja maksut	665
48 §	PERUSILMOITUS	668
49 §	PERUSILMOITUKSEN KÄSITTELY JA YHDISTYKSEN REKISTERÖIMINEN	671
1	Oikeuskelpoisuuden saavuttamisen perusteet	672
1.1	Normatiivijärjestelmä yhdistymisvapauden kannalta.....	672
1.2	Sääntötarkastuksen toteutuminen.....	674
2	Säännöille ja rekisteri-ilmoitukselle YhdL 49.1 §:n perusteella asetettavat vaatimukset.....	676
2.1	Rekisteri-ilmoituksen lainmukaisuus.....	676
2.2	Yhdistyksen nimeä koskevat vaatimukset	676
2.2.1	Vaatimukset	676
2.2.2	Nimen harhaanjohtavuutta ja erottuvuutta koskevia ratkaisuja.....	680
2.3	Sääntöjen sisältö YhdL 1 luvun säännösten kannalta.....	684
2.4	Muu lakiin perustuva este rekisteröimiselle	685

3	Perusilmoituksen täydentäminen ja oikaiseminen sekä lausunnon antaminen siitä	689
3.1	Sääntelyn perusteet	689
3.2	Hakemuksen tutkimatta jättäminen tai hylkääminen	689
3.3	Viranomaisen menettely, kun hakemusta ei ole jätetty tutkimatta, hyväksytty tai hylätty	690
3.4	Yhdistyksen mahdollisuus tehdä hakemukseen viranomaisen vaatimat muutokset.....	692
4	Rekisteröimisen toimittaminen	696
50 §	REKISTERÖIMISTÄ OSOITAVA MERKINTÄ.....	697
51 §	KAKSIKIELISEN YHDISTYKSEN REKISTERÖIMINEN.....	698
52 §	MUUTOSILMOITUS.....	700
1	Muutosilmoituksen tekeminen.....	701
2	Allekirjoitus ja vakuutus.....	703
3	Sääntöjen muutoksen voimaantulo	704
4	Nimenkirjoittajan vaihtumisen voimaantulo	706
53 §	PURKAUTUMISILMOITUS	709
54 §	MUUTOS- JA PURKAUTUMISILMOITUSTEN KÄSITTELY	711
1	Muutos- ja purkautumisilmoitusten käsittelystä yleensä ...	712
2	Ilmoitusten oikeellisuuden varmistaminen	713
55 §	ENNAKKOTARKASTUS	716
1	Yleistä ennakkotarkastuksesta.....	716
2	Milloin ennakkotarkastus toimitetaan	717
3	Ennakkotarkastuksen hakeminen	718
4	Käsittely.....	720
5	Perus- ja muutosilmoitusten tekeminen	721
6	Ennakkotarkastetun sääntömuutoksen voimaantulosta.....	722
56 §	MUUTOKSENHAKU JA REKISTERIMERKINNÄN KUMOAMINEN.....	724
1	Muutoksenhaku Patentti- ja rekisterihallituksen päätökseen	725
2	Kanne rekisterimerkinnän kumoamiseksi.....	726
57 §	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET.....	732

10 LUKU. REKISTERÖIMÄTTÖMÄT YHDISTYKSET	734
YLEISTÄ REKISTERÖIMÄTTÖMISTÄ YHDISTYKSISTÄ.....	734
1 Rekisteröimättömän yhdistyksen tunnusmerkit YhdL 59.3 §:n valossa.....	734
2 Erilaisia rekisteröimättömiä yhdistyksiä.....	737
58 § VASTUU VELVOITTEISTA	739
1 Peruskysymyksiä rekisteröimättömistä yhdistyksistä	739
2 Vastuu rekisteröimättömän yhdistyksen puolesta suoritetuista toimista.....	743
59 § YHDISTYKSEN PUOLESTA TOIMIMINEN	747
1 Vastaajapuhevallan käyttämisen ongelmia	748
2 Yhdistyksen haastaminen ja edustaminen viranomaisissa YhdL 59.1 §:n mukaan	749
3 Rekisteröimättömän yhdistyksen lakkauttaminen.....	751
4 Rekisteröimättömien yhdistysten sisäinen toiminta.....	752
11 LUKU. ERINÄISIÄ SÄÄNNÖSIÄ	755
60 § TUOMIOISTUIMEN ILMOITUSVELVOLLISUUS.....	755
1 Tuomioistuimen ilmoitukset	756
2 Selventäviä kommentteja.....	757
61 § OMAISUUDEN LUOVUTTAMINEN KONKURSSIIN.....	759
1 Päätös omaisuuden luovuttamisesta konkurssiin.....	759
2 Konkurssin vaikutus yhdistyksen purkautumiseen.....	762
62 § RANGAISTUSSÄÄNNÖS.....	764
1 Laittoman yhdistystoiminnan harjoittaminen	764
2 Väärän ilmoituksen tai vakuutuksen antaminen.....	765
12 LUKU. VOIMAANTULO- JA SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET	767
63 § VOIMAANTULO	767
64 § TÄMÄN LAIN VASTAISET MÄÄRÄYKSET	768
67 § MÄÄRÄVÄHEMMISTÖÄ KOSKEVA MÄÄRÄYS	769
68 § VAALITAPA.....	770

70 § NIMENKIRJOITUSOIKEUTTA KOSKEVAT RAJOITUKSET.....	770
YHDISTYSREKISTERIASETUS 26.5.1989/506.....	772
LÄHDELUETTELO.....	775
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO.....	789
ASIAHAKEMISTO.....	793

Ensimmäisen painoksen esipuhe

Yhdistyslakikomitea asetettiin 5. päivänä lokakuuta 1978, ja se antoi mietintönsä valtioneuvostolle 17. päivänä tammikuuta 1984. Toimimme tuon komitean sihteereinä. Komitean viimeisen toimintavuoden aikana kävi ilmeiseksi, että yhdistyslain uudistamisen sisällöstä saavutetaan laaja yhteisymmärrys. Päätimme tuolloin julkaista lain selitysteoksen, mikäli komiteatyön pohjalta syntyy uusi yhdistyslaki. Suunnitelmamme toteuttaminen on käynyt mahdolliseksi eduskunnan hyväksyttyä 7. päivänä maaliskuuta 1989 uuden yhdistyslain.

Tämä teos on kirjoitettu yhdistysoikeuden systemaattiseksi yleisesitykseksi ja käytännön käsikirjaksi. Vaikka teokselle on valittu käyttötarkoituksia palveleva yhdistyslain pykäläkommentaarin muoto, esille on otettu myös laissa sääntelemättä jääneitä kysymyksiä sekä yleisiä yhdistysoikeudellisia ongelmia. Järjestöpolitiikkaa ei sen sijaan käsitellä eikä kovin laajalti käytännön menettelytapakysymyksiä.

Pyrkimyksenämme on ollut, että teoksesta saa perustellun vastauksen tärkeimpiin käytännössä esiintyviin yhdistysoikeudellisiin kysymyksiin ja että se palvelisi yhdistysoikeudesta tietoa tarvitsevia alan perusteoksena. Jotta sivumäärä ei olisi paisunut kohtuuttomasti ja heikentänyt teoksen hyödynnettävyyttä järjestöelämässä, on ollut välttämätöntä tehdä valintoja. Painopiste on yhdistyksen sisäistä toimintaa koskevilla oikeuskysymyksissä.

Olemme jakaneet kirjoitustehtävän seuraavasti. Halila on kirjoittanut johdanto-osan luvut 1–4 sekä tekstit pykäliin 1–2, 5–9, 10 §:n 1 mom., 11–15, 20–26, 32–39, 48–49, 51, 58–59, 67 ja 69–70. Tarasti on puolestaan kirjoittanut johdanto-osan luvut 5–6 sekä teks-

tit pykäliin 3–4, 10 §:n 2 mom., 16–19, 27–31, 40–47, 50, 52–57, 60–66 ja 68. Kumpikin on lisäksi kirjoittanut omalta kohdealueeltaan ne osat, jotka eivät suoranaisesti koske mitään pykälää. Toistemme tekstejä vertaamalla ja niihin molemminpuolisesti huomautuksia teemmällä olemme pyrkineet yhdenmukaisiin ja yhteisiin tulkintoihin sekä mahdollisuuksien mukaan yhtenäiseen esitystapaan.

Teoksen valmistuttua kiitämme kaikkia niitä tutkijoita, virkamiehiä ja muita asiantuntijoita, joita olemme joutuneet kirjoitustyön aikana vaivaamaan. Erityisesti kiitämme lainopin kandidaatti Risto Riitesuota, joka on lukenut käsikirjoituksen pääosan ja esittänyt runsaasti varteenotettuja huomautuksia. Jenny ja Antti Wihurin rahastoa kiitämme saamastamme apurahasta.

Helsingissä 1. päivänä syyskuuta 1989

Heikki Halila Lauri Tarasti

Viidennen painoksen esipuhe

Yhdistysoikeus-teoksen ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1989, toinen vuonna 1996, kolmas vuonna 2006 ja neljäs vuonna 2011. Nyt vain kuusi vuotta myöhemmin ilmestyvä viides painos tuli tarpeelliseksi lukuisten lainmuutosten vuoksi ja edellisen painoksen tultua loppuunmyydyksi. Yhdistysoikeus-teos on alansa perusteos, ja sen on aina oltava saatavilla yhdistysoikeudesta tietoa tarvitseville.

Edellisen painoksen jälkeisinä kuutena vuonna yhdistyslakiin on tehty joukko osittaisuudistuksia, joista muutoksella 508/2013 sisäministeriö korvattiin Poliisihallituksella yhdistyksen lakkauttamisessa,

muutoksella 1098/2014 luovuttiin paikallisviranomaisista yhdistysviranomaisina ja muutoksilla 1210/2015 ja 628/2016 tarkistettiin viittauksia tilintarkastuslakiin. Nämä muutokset olivat luonteeltaan teknisiä. Muutos 497/2016 sitä vastoin oli iso muutos. Siinä tarkistettiin päätöksen moitteenvaraisuutta, muutettiin yhdistyksen purkamista ja selvitysmenettelyä koskevia säännöksiä, säädettiin viranomaisaloitteisesta yhdistysten purkamisesta ja kehitettiin rekisteri-ilmoituksia koskevia säännöksiä.

Viidennen painoksen valmistelussa olemme pyrkineet hyödyntämään uutta yhteisöoikeudellista tutkimusta ja oikeuskäytäntöä, myös hovioikeuksista. Päivitystyössä on vaikeasti toteutettavana tavoitteena ollut se, ettei kokonaislaajuus olennaisesti kasvaisi; teoksen käyttökelpoisuus käsikirjana ja yhdistysoikeuden perusteoksena tulisi säilyttää. Tämän vuoksi on pyritty johdanto-osaa supistamaan ja yhdistyksen rekisteröintiä selvittäessä välttämään Patentti- ja rekisterihallituksen internetsivuilla olevien ohjeiden tarkkaa toistamista.

Aikaisempien painosten esipuheista ilmenevä työnjakomme on säilynyt ennallaan, vain 48 § on siirtynyt Tarastin osuuteen. Olemme lukeneet toistemme tekstit ja avustaneet toisiamme monin huomauksin.

Kiitämme niitä, joita olemme kirjoitustyön aikana vaivanneet – erityisesti yhdistysrekisterin henkilökuntaa, etenkin tiimiesimies Antti-Pekka Leinosta, yhdistysrekisteriä koskevista tiedoista sekä tietotekniikan professori Heikki Hämmäistä ja Euroclear Finland Oy:n henkilökuntaa etäosallistumista koskevista keskusteluista. Kustannustoimittaja Taija Haapaniemeä kiitämme hyvästä yhteistyöstä teoksen painokuntoon saattamisessa.

Helsingissä 25. päivänä lokakuuta 2017

Heikki Halila Lauri Tarasti